

[Uz Sāukmlapu](#) > ... > [Ģimenes Lietas Un Mantojums](#) > [Vecāku Atbildība – Bērna Aizgādība Un Saziņas Tiesības](#) Belgium

Vecāku atbildība – bērna aizgādība un saziņas tiesības

Saturu nodrošina

European Judicial Network
(in civil and commercial matters)

1 Kāda ir juridiskā termina „vecāku atbildība” praktiskā nozīme? Kādas tiesības un pienākumus personai uzliek vecāku atbildība?

Vecāku vara ir juridisks mehānisms bērnu aizsardzībai un pārstāvībai, līdz bērni sasniedz pilngadību vai kļūst patstāvīgi. Vecāku vara aptver gan bērnu pašu, gan viņa mantu. Vecāku varas regulējums ir noteikts Civilkodeksa (*Code Civil*) 371.–387.ter pantā un 203. pantā.

Vecāku varu automātiski īsteno bērna juridiskie vecāki, t. i., personas, kuras par tādām atzītas saskaņā ar likumu, balstoties uz paternitātes, maternitātes vai līdzmaternitātes saikni, kas izveidojusies uz asinsradniecības, adopcijas vai likuma pamata. Ja bioloģiskie vecāki saskaņā ar likumu netiek atzīti par juridiskajiem vecākiem, viņiem nav vecāku varas.

Bērni turpina atrasties tēva un mātes varā līdz savai pilngadībai (18 gadu vecumam) vai līdz tam, kad ir kļuvuši patstāvīgi. Vecāki ir atbildīgi par lēmumu pieņemšanu attiecībā uz bērna dzīves apstākļiem, uzturēšanu, veselību, uzraudzību, izglītību, apmācību un attīstību (Civilkodeksa 203. pants).

Dažādās pilnvaras saistībā ar vecāku varu iedala šādi: vara pār bērnu pašu, bērna mantas pārvaldība un atsevišķas vecāku varas prerogatīvas. Varu pār bērnu pašu var sīkāk iedalīt “aizgādībā”, ko veido “dzīvošana” kopā ar bērnu (t. i., bērna aprūpe, uzraudzība un lēmumu pieņemšana par izglītību, kas saistīta ar bērna klātbūtni pie vecāka), un tiesībās uz izglītību, ko veido lēmumu pieņemšana saistībā ar bērna uzturēšanu, izglītību un apmācību. Attiecībā uz bērna mantas pārvaldību nošķir tiesības pārvaldīt bērna mantu un tiesības šo mantu tiesiski lietot. Īpašas prerogatīvas ir vecāku pilnvaras attiecībā uz bērna laulību, adopciju un patstāvību.

2 Kam parasti tiek piešķirta vecāku atbildība par bērnu?

Vecāku varu pār nepilngadīgu bērnu pašu parasti kopīgi īsteno katrs no abiem bērna vecākiem. Neatkarīgi no tā, vai vecāki dzīvo kopā un vai ir laulībā, ja ir noteikta bērna izcelšanās no katra no vecākiem, viņi (katrs) kopīgi īsteno dažādās vecāku varas prerogatīvas (Civilkodeksa 373. un 374. pants).

Ja bērna izcelšanās no tēva vai mātes nav noteikta vai ja kāds no vecākiem ir miris, prombūtnē vai nespēj paust savu gribu, otrs vecāks šo varu īsteno viens pats.

Attiecībā uz (labticīgām) trešām personām uzskata, ka ikviens no vecākiem, īstenojot kādu no vecāku varas darbībām vienpersoniski, rīkojas ar otra vecāka piekrišanu (Civilkodeksa 373. pants).

Ja vecāki nevar vienoties par to, kā organizēt bērna dzīves apstākļus, vai par svarīgiem jautājumiem attiecībā uz bērna veselību, izglītību, apmācību un brīvo laiku, vai reliģiskiem vai filozofiskiem jautājumiem, kā arī tad, ja vienošanās šķietami neatbilst bērna interesēm, ģimenes lietu tiesa (*tribunal de la famille*) var noteikt, ka vecāku varu īsteno tikai viens no vecākiem.

Šādā gadījumā atbilstīgi noteiktajai kārtībai otrs vecāks saglabā: 1) tiesības uz pārraudzību, proti, tiesības tikt informētam par bērna situāciju un vērsties kompetentajā ģimenes lietu tiesā, ja viņš uzskata, ka otrs vecāks nav rīkojies bērna interesēs, un 2) saskarsmes tiesības. Šādu saskarsmi var liegt tikai tad, ja tam ir ļoti nopietns iemesls (Civillkodeksa 374. pants).

3 Vai vecāku vietā var iecelt citu personu, ja vecāki nespēj vai nevēlas uzņemties vecāku atbildību par savu bērnu?

Ja vecāku varu nevar īstenot ne tēvs, ne māte, bērnu nodod aizbildnībā (Civillkodeksa 375. pants).

4 Kā tiek risināts jautājums par vecāku turpmāko atbildību, ja vecāku laulība tiek šķirta vai ja vecāki vairs nedzīvo kopā?

Vispārīgā gadījumā vecāku kā laulāto atšķiršana vai laulības šķiršana neietekmē noteikumus par vecāku varas īstenošanu. Juridiskais princips paredz, ka katrs no abiem bērna vecākiem vecāku varu īsteno kopīgi (sk. 2. punktu). Tas nozīmē, ka katrs no viņiem īsteno un turpina īstenot vecāku varas pilnvaras un ka neviens no vecākiem nevar pieņemt vienpersonisku lēmumu, kas liedz otram vecākam īstenot viņa prerogatīvas. Tādēļ vienam vecākam ir jāsaņem otra vecāka piekrišana, pretējā gadījumā rīkoties nedrīkst. Tomēr, piemēram, attiecībā uz bērna dzīves apstākļiem vecāks, pie kura bērns dzīvo, pienācīgi pieņem lēmumus par ikdienas režīmu, uzvedības normām utt.

Vecāki var vienoties par kārtību, kādā īsteno vecāku varu, ja vien tas ir bērna interesēs.

Pretējā gadījumā šis jautājums ir jānodod izlemšanai ģimenes lietu tiesai, kas var pieņemt lēmumu uzticēt vecāku varas īstenošanu tikai vienam no vecākiem (sk. 2. punktu).

Ir jāpieņem lēmums attiecībā uz bērna dzīves apstākļiem, par to, kurā vietā bērns tiek ierakstīts iedzīvotāju reģistrā, kā arī par kārtību, kādā vecāki sniedz ieguldījumu bērna uzturēšanā, izglītībā un apmācībā.

5 Ja vecāki noslēdz vienošanos par vecāku atbildību, kādas formalitātes ir jāievēro, lai šī vienošanās būtu juridiski saistoša?

Vecākiem nav obligāti jāvēršas ģimenes lietu tiesā, viņi var noslēgt arī privātu vienošanos, atrisinot jautājumu par vecāku varu pār bērnu. Lai saņemtu palīdzību šajos jautājumos, vecāki jebkurā laikā, tostarp procesa laikā, var vērsties pie akreditēta un pienācīgi apmācīta mediatora (jurista, notāra vai cita akreditēta mediatora) (Tiesu kodeksa (*Code judiciaire*) 1730. pants).

Ja vecāki vēlas panākt, lai šis lēmums nepieciešamības gadījumā tiktu izpildīts, viņiem ar minēto vienošanos ir jāvēršas kompetentajā ģimenes lietu tiesā, kas izvērtēs, vai lēmums ir bērna interesēs.

Ja notiek laulības šķiršana laulības neatgriezeniskas iziršanas dēļ (sk. faktu lapu "Laulības šķiršana — Beļģija"), vecāki jebkurā minētā procesa stadijā var lūgt ģimenes lietu tiesu apstiprināt vienošanos par pagaidu pasākumiem attiecībā uz bērniem. Tiesnesis var atteikties apstiprināt šo vienošanos, ja tā ir pretrunā bērna interesēm.

Ja laulības šķiršana notiek uz abpusējas vienošanās pamata (sk. faktu lapu "Laulības šķiršana — Beļģija"), pusēm, noslēdzot vienošanos pirms laulības šķiršanas, ir jānorāda pasākumi attiecībā uz vecāku varu (vecāku varas īstenošana, saskarsmes tiesības, bērna mantas pārvaldība) un kārtība, kādā katrs no vecākiem gan laulības šķiršanas laikā, gan pēc tam sniedz ieguldījumu bērna uzturēšanā, izglītošanā, veselības aprūpē, apmācībā un attīstībā. Prokurors sniedz atzinumu, un ģimenes lietu tiesa var svītrot vai grozīt jebkuru noteikumu, kas ir pretējs nepilngadīgu bērnu interesēm. Ģimenes lietu tiesa šķir laulību un apstiprina vienošanos attiecībā uz nepilngadīgiem bērniem.

6 Kādi ir alternatīvie konflikta ārpustiesas risināšanas līdzekļi, ja vecāki

nevar vienoties par vecāku atbildības jautājumu?

Kad tiek iesniegts pieteikums, tiesas sekretārs informē puses, ka tās var izmantot mediāciju, samierināšanu vai jebkuru citu veidu, kā izšķirt strīdu, savstarpēji vienojoties (Tiesu kodeksa 1253.ter panta 1. punkts). Turklāt tiesnesis jebkurā laikā var ieteikt pusēm izvērtēt, vai būtu iespējams īstenot samierināšanu vai mediāciju. Ja puses tam piekrīt, tiesnesis var atlikt lietas izskatīšanu, lai puses varētu izvērtēt, vai var panākt izlīgumu vai rast risinājumu mediācijas ceļā, vai arī to, vai lietu var nodot izskatīšanai mierizlīgumu nodaļai (Tiesu kodeksa 1253.ter panta 3. punkts).

Ja puses panāk vienošanos, tiesa apstiprina šo vienošanos, ja vien tā nav nepārprotami pretrunā bērna interesēm (Tiesu kodeksa 1253.ter panta 2. punkts).

Jebkura puse var arī ierosināt veikt mediāciju neatkarīgi no tiesvedības (Tiesu kodeksa 1730. pants). Saskaņā ar minētajiem nosacījumiem var apstiprināt arī vienošanos, ko panācis akreditēts mediators.

Visbeidzot, puses vienmēr var apspriesties ar ekspertiem (sociālajiem darbiniekiem, psihologiem, bērnu psihiatriem), lai uzzinātu speciālistu viedokli, vai lūgt, lai eksperts tiktu iecelts tiesas procesā. Šajā procesā prokurors var lūgt sociālajiem dienestiem informāciju par bērniem un ģimenes lietu tiesa ņems vērā bērnu viedokli (Tiesu kodeksa 1253.ter panta 6. punkts).

7 Kādus jautājumus attiecībā uz bērnu var izlemt tiesnesis, ja vecāki iesniedz lietu tiesā?

Ja vecāki nevienojas vai vienojas tikai daļēji vai ja vienošanās ir pretēja bērna interesēm, lēmumu par vecāku varas īstenošanu pieņem ģimenes lietu tiesa, ņemot vērā vecāku izteiktās vēlmes, kā arī bērna vēlēšanos, ja viņš ir pietiekami vecs, kā arī lietas situāciju un apstākļus. Jautājumi, kurus var iesniegt izskatīšanai tiesā, cita starpā ir šādi:

- vecāku varas kopīgas vai atsevišķas īstenošanas nosacījumi (sk. 2. punktu);
- kurā vietā bērns tiks reģistrēts iedzīvotāju reģistrā, t. i., kura būs viņa pastāvīgā dzīvesvieta (domicils);
- bērna dzīves apstākļu noteikšana (ja nav noslēgta vienošanās un ja vecāku atbildība ir kopīga, priekšroku dod vienlīdzīgu dzīves apstākļu noteikšanai, ja to lūdz vismaz viens no vecākiem; ja tas nav piemērotākais risinājums, var paredzēt ilgstošas dzīvošanas laikposmu vai citus formātus; ģimenes lietu tiesa ņems vērā bērna un vecāku īpašo situāciju un intereses);
- uzturlīdzekļu noteikšana (katram no vecākiem, ciktāl viņš to spēj, ir jāsedz izmaksas par bērna dzīves apstākļu nodrošināšanu, kā arī par bērna uzturēšanu, veselības aprūpi, uzraudzību, izglītību un apmācību).

Iespējams, ģimenes lietu tiesai būs jāpieņem arī lēmums par bērna izglītību un apmācību. Puses var nodot izskatīšanai tiesā arī tādus specifiskus jautājumus kā, piemēram, atvaļinājuma laikposmu sadale starp vecākiem, konkrētu izmaksu sadale, pieteikšana skolā. Tas ir atkarīgs no katra konkrētā gadījuma.

8 Ja tiesa nolemj nodot bērnu viena vecāka atsevišķā aizgādībā, vai tas nozīmē, ka viens no vecākiem var izlemt visus jautājumus attiecībā uz bērnu, iepriekš nekonsultējoties ar otru vecāku?

Tas, ka vienam no vecākiem ir piešķirta atsevišķa vecāku vara, nedod viņam vai viņai neierobežotas tiesības pieņemt lēmumus attiecībā uz bērnu. Ir jāņem vērā katrā konkrētajā gadījumā panāktās vienošanās. Turklāt (sk. 2. punktu) otrs vecāks saglabā tiesības uzraudzīt bērna audzināšanu.

Ja kopā ar bērnu tiek mainīta dzīvesvieta, neinformējot par to otru vecāku, tas var ietekmēt bērna dzīves apstākļus, saskarsmes tiesības utt. Šādā gadījumā puse, kura netika informēta vai nepiekrīt, var vērsties ģimenes lietu tiesā (Civillkodeksa 374. pants un 387.bis pants) vai — ārkārtas gadījumos un, ja tas ir absolūti nepieciešams, — pie pagaidu noregulējuma tiesneša (*juge des référés*) (Tiesu kodeksa 584. panta 4. punkts).

9 Ja tiesa nolemj nodot bērnu abu vecāku kopējā aizgādībā, ko tas nozīmē praktiski?

(Sk. 2. punktu.) Tas nozīmē, ka katrs no vecākiem īsteno un turpina īstenot vecāku varas pilnvaras ("aizgādību" pār bērnu, bērna tiesības uz izglītību, tiesības uz bērna mantas juridisku pārvaldību un izmantošanu) un ka neviens no vecākiem nevar pieņemt vienpersonisku lēmumu, kas liedz otram vecākam īstenot viņa/viņas prerogatīvas. Tādēļ vienam vecākam ir jāsaņem otra vecāka piekrišana, pretējā gadījumā rīkoties nedrīkst. Tomēr, piemēram, bērna "aizgādības" ietvaros vecāks, pie kura bērns dzīvo, pienācīgi lems par ikdienas režīmu, uzvedības normām utt. Attiecībā uz (labticīgām) trešām personām uzskata, ka ikviens no vecākiem, īstenojot vecāku varas darbības vienpersoniski, rīkojas ar otra vecāka piekrišanu (Civilkodeksa 373. pants).

10 Kurā tiesā vai iestādē ir jāvērsas ar iesniegumu par vecāku atbildību? Kādas formalitātes ir jāievēro un kādi dokumenti jāpievieno iesniegumam?

Saskaņā ar Tiesu kodeksa 572.*bis* panta 4. punktu ģimenes lietu tiesa izskata pieteikumus par vecāku varu attiecībā uz nepilngadīgiem bērniem, par bērnu dzīves apstākļiem un saskarsmes tiesībām. Tas, kādi dokumenti ir jāpievieno pieteikumam, ir atkarīgs no celtās prasības.

11 Kāda kārtība ir jāievēro šajos gadījumos? Vai ir iespējams lietu risināt paātrinātā kārtībā?

Dažas lietas, kurās jurisdikcija ir ģimenes lietu tiesai, piemēram, lietas par vecāku varu, dzīves apstākļiem vai saskarsmes tiesībām, saskaņā ar likumu ir atzītas par steidzamām, un tās var ierosināt ar *inter partes* pieteikumu, pavēsti vai kopīgu pieteikumu. Šādās lietās tiek pieņemts pagaidu lēmums. Ja lietu ierosina ar pavēsti, termiņš ir vismaz divas dienas (Tiesu kodeksa 1035. panta 2. punkts). Citos gadījumos sākotnējai sēdei ir jānotiek ne vēlāk kā 15 dienās pēc tam, kad pieteikums tika iesniegts tiesas kancelejā (Tiesu kodeksa 1253.*ter* panta 4. punkta 2) apakšpunkts).

Visās lietās, kurās iesaistīti nepilngadīgi bērni, pusēm ir jāpiedalās personīgi ne vien sākotnējā sēdē, bet arī sēdēs, kurās tiek apspriesti ar bērniem saistīti jautājumi, kā arī sēdēs, kurās notiek mutvārdu paskaidrojumu uzklaušošana (Tiesu kodeksa 1253.*ter* panta 2. punkta 1) un 2) apakšpunkts). Turklāt ikvienam nepilngadīgajam ir tiesības tikt uzklaušītam saistībā ar attiecīgajiem jautājumiem par vecāku varu, bērna dzīves apstākļiem un saskarsmes tiesībām (Tiesu kodeksa 1004. panta 1. punkta 1) apakšpunkts).

12 Vai ir iespējams saņemt juridisku palīdzību, lai segtu tiesas izdevumus?

Šajā ziņā piemēro vispārējo tiesību aktu noteikumus (sk. faktu lapu "Juridiskā palīdzība — Beļģija").

13 Vai lēmumu par vecāku atbildību ir iespējams pārsūdzēt?

Ja laulību šķir uz abpusējas vienošanās pamata un puses ir vienojušās par vecāku varas īstenošanas kārtību, kā arī prokurors ir sniedzis atzinumu un ģimenes lietu tiesa ir apstiprinājusi minēto kārtību un šķīrusi laulību, būtībā nav pamata iesniegt pārsūdzību.

Citos gadījumos lēmumu par vecāku varu var pārsūdzēt noteiktā termiņā, kas parasti ir viens mēnesis. Šā termiņa skaitīšana sākas no dienas, kad ir nolasīts vai paziņots spriedums (pārsūdzība tāda rīkojuma gadījumā, kas pieņemts pēc vienas puses pieteikuma). Dažkārt, lai pagarinātu minēto termiņu, sprieduma pasludināšanu aizkavē (piem., pēc prokurora pieprasījuma).

14 Dažos gadījumos varbūt ir jāvērsas tiesā vai citā iestādē, lai panāktu, ka lēmums par vecāku atbildību tiek izpildīts. Kāda kārtība ir jāievēro šādos gadījumos?

Ģimenes lietu tiesa, kas ir nolēmusi, pēc kāda grafika bērnam ir jādzīvo pie katra no vecākiem, vai kas ir

apstiprinājusi vecāka vai pat kādas trešās personas saskarsmes tiesības, vēlāk savam lēmumam var pievienot izpildes pasākumus (Civilkodeksa 387.ter panta 1. punkta 5) apakšpunkts). Tiesa nosaka šo pasākumu būtību un īstenošanas kārtību, ņemot vērā bērna intereses, kā arī, ja uzskata par nepieciešamu, ieceļ personas, kas ir pilnvarotas būt klāt, kad tiesas amatpersona izpilda lēmumu. Ģimenes lietu tiesa var noteikt periodisku soda maksājumu, lai nodrošinātu šā lēmuma ievērošanu.

15 Kas man jādara, lai panāktu, ka šajā dalībvalstī tiek atzīts un izpildīts lēmums par vecāku atbildību, ko ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa?

Kopš 2005. gada 1. marta saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 2201/2003 jeb regulu “Brisele IIa” visi dalībvalstīs (izņemot Dāniju) pieņemtie lēmumi, kas attiecas uz vecāku atbildību, principā tiek atzīti automātiski. Tomēr, izņemot lēmumus attiecībā uz saskarsmes tiesībām un nolaupīta bērna atgriešanu, izpildes mērķiem kā priekšnoteikumu pieņem, ka ģimenes lietu tiesā ir jābūt iesniegtam izpildes pieteikumam, par kuru tiks pieņemts pagaidu nolēmums.

Šo vienkāršoto procedūru gan nepiemēro lēmumiem, kas pirms šā datuma pieņemti ārpus laulības šķiršanas procesiem. Šādā gadījumā būtu ieteicams ievērot parasto atzīšanas un izpildes procedūru.

16 Kurā šīs dalībvalsts tiesā ir jāvērsas, lai apstrīdētu lēmuma atzīšanu par vecāku atbildību, ja lēmumu ir pieņēmusi citas dalībvalsts tiesa? Kāda procedūra ir piemērojama šādos gadījumos?

Jebkura ieinteresētā persona var vērsties ģimenes lietu tiesā, lai panāktu ārvalstī pieņemta lēmuma neatzīšanu. Ģimenes lietu tiesa var apturēt procesu, ja attiecīgais lēmums ir pārsūdzēts tā izcelsmes valstī.

17 Kādus tiesību aktus piemēro tiesa, izskatot lietu par vecāku atbildību, ja bērns vai lietā iesaistītās puses nedzīvo šajā dalībvalstī vai ja tiem ir dažādas valstspiederības?

Beļģijas tiesas principā piemēro tiesību aktus, kas ir piemērojami bērna pastāvīgajā dzīvesvietā.

Tomēr bērna valstspiederības valsts tiesību aktus piemēro, ja tiesību akti, kas piemērojami pastāvīgajā dzīvesvietā, neļauj pienācīgi aizsargāt bērnu pašu vai viņa mantu. Beļģijas tiesību aktus piemēro, ja faktiski vai juridiski nav iespējams īstenot pasākumus, kas noteikti attiecīgajos ārvalsts tiesību aktos.

Šī lapa ir daļa no tīmekļvietnes [Tava Eiropa](#).

Mēs labprāt uzzinātu jūsu [atsauksmes](#) par sniegtās informācijas lietderību.

Lapa atjaunināta: 15/12/2020

Šīs lapas versiju savā valodā uztur attiecīgais Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kontaktpunkts. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Ne Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls, ne Eiropas Komisija neuzņemas nekādu atbildību par šajā dokumentā ietvertu vai minēto informāciju vai datiem. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.